

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Kulturmiljöenheten
Kersti Lilja
08-785 42 48

hög BBR 021205
BESLUT

Datum
2008-11-26

Beteckning
432-06-9326

L 2008-12-01
1(7)
Riksantikvarieämbetet
Ink. 2008-12-01
Dnr:

Stiftelsen Nordiska museet
Att: Christina Mattsson
Box 27820
115 93 Stockholm

**Byggnadsminnesförklaring av Nordiska museet,
Djurgården 1:1, Stockholm**

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 7 § lagen (1988:950) om kulturminnen m m KML, att Nordiska museet har övergått till att bli byggnadsminne enligt 3 kap 1 § samma lag.

SKYDDSBESTÄMMELSER

Byggnadsminnet omfattar byggnaderna Nordiska museet (001) och Lusknäppen (002) inom det område som avgränsats med streckad linje på bifogade situationsplan. För byggnadsminnet gäller följande skyddsbestämmelser:

1. Byggnaderna skall för bibehållande av sina kulturhistoriska värden vårdas och underhållas med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart.
2. Nordiska museets karaktär av landmärke i staden skall behållas, varför området inte får ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Inom området får inte vidtas sådana åtgärder med mark och vegetation så att byggnadsminnets karaktär förvanskas.
3. Uppfarten med stödmurar, trappor, obelisker, flaggstänger, urnor och rytartstaty får inte rivas, flyttas eller på annat sätt förändras.
4. Byggnaderna får inte rivas, inte heller byggas till, byggas om eller på annat sätt förändras till sina exteriörer.
5. I museibyggnaden får stommen, d.v.s. bärande vägg eller annan bärande byggnadskonstruktion samt bjälklag, inte rivas, byggas om eller ersättas med andra material.
6. Ingrepp i, eller ändring av ursprunglig planlösning eller fast inredning får inte göras. Till fast inredning hör bl. a. golv, dörrar, fönster, omfattningar, vägghpaneler, smidesräcken och handledare.

2008-12-01 beslut. Sk
Kersti Lilja
RM-ns

MOTIVERING FÖR BYGGNADSMINNESFÖRKLARINGEN

Nordiska museets verksamhet är en del av en nutida, levande kulturhistoria med lång kontinuitet. Byggnaden fungerar än i dag för det ändamål den är uppförd för, och med samma ägare – Stiftelsen Nordiska museet – som vidmakthåller en lång tradition av folklivsforskning och pedagogiskt museiarbete. Museet har en stark koppling till Arthur Hazelius och skapandet av svensk folklivsforskning.

Nordiska museet och dess arkitekt Isak Gustaf Clason har en central plats i den svenska arkitekturhistorien. Byggnaden har ett stort arkitekturhistoriskt värde genom att den uppvisar idéer och strömningar från en epok. Byggnaden är arkitektoniskt av högsta klass med en stark rumslig och ytmässig verkan. Detta återspeglas även i byggnadens detaljer, inte minst i det utsökta stenarbetet. Stenarbetet liksom andra byggnadsarbeten vittnar om den höga hantverksskicklighet som fanns vid uppförandet.

Byggnaden har genomgått förhållandevis få förändringar genom åren. Såväl exteriör som interiör har i allt väsentligt behållit sin ursprungliga karaktär. Även i sina detaljer är byggnaden i stort sett oförvanskad.

Jordvåningens hörsal (rum 220) vilken ritades av arkitekten Carl-Axel Acking utgör en mycket tidstypisk och välbevarad 1950-talsmiljö med stora arkitektoniska kvaliteter.

HISTORIK

De samlingar av nordisk kultur som Artur Hazelius byggt upp inrymdes sedan 1873 i en paviljong vid Drottninggatan. Hazelius ville dock ha en egen byggnad för de snabbt växande samlingarna. På initiativ av Hazelius startade därför en insamling till byggnadsfond för att förverkliga dessa planer. Hazelius ville även skänka samlingarna till staten som dock inte var speciellt intresserade. Istället inrättades 1880 stiftelsen Nordiska museet som skulle visa de samlingar som byggts upp.

År 1882 avsattes en tomt på Djurgården för en museibygnad och året därpå anordnades en internationell arkitekttävling. Tävlingen blev dock en besvikelse och inget av de inlämnade förslagen föll juryn i smaken. Flera olika förslag lades fram de kommande åren, men samtliga förkastades. Slutligen gav Hazelius, år 1888, uppdraget att rita en museibygnad till arkitekterna Magnus Isaeus och Isak Gustaf Clason. Isaeus dog 1890 och Clason fortsatte arbetet på egen hand och hans ritningar låg färdiga våren 1891.

Clasons ritningar visade en fyrkantig borg med hörntorn i en renässansliknande stildräkt med såväl kontinentala som inhemska bidrag – inte minst från Vadstena slott. Det planerade museet var ett omfattande komplex. I den östra byggnaden skulle samlingarna av föremål visas upp. Den norra byggnaden skulle innehålla ekonomiavdelningar medan den södra utgjordes av en kyrka med plats för 900 personer. Den västra byggnadskroppen innehöll den stora hallen – allmogehallen

– ”där nationella fester på ett stämmingsfullt sätt kunna firas”. I hallens öppna sidogallerier skulle bland annat samlingarna av allmogeföremål ställas ut.

Medel till hela projektet saknades och som en första etapp började den stora hallen byggas. Hazelius var angelägen att hallen skulle byggas först om det senare skulle bli nödvändigt att banta projektet. Byggnadslov för hallen gavs i april 1892. Ganska snart stod det dock klart att projektets övriga delar inte skulle bli realiserade. I samband med förberedelserna för den stora Stockholmsutställningen 1897 lades dessa planer på is för gott. Delar av det markområde som avsatts för museet togs i anspråk för andra ändamål. Bland annat projekterades och byggdes en ny djurgårdsbro och den nya Djurgårdsvägen drogs närmare museet än tidigare.

När nu samlingarna och alla planerade funktioner skulle inrymmas i en enda byggnadskropp fick denna självklart projekteras om. Till Stockholmsutställningen var hallen inte färdigbyggd, bara den norra halvan stod klar. Inför utställningen byggdes därför en provisorisk fortsättning av hallen i trä. För dessa ritningar svarade arkitekten Agi Lindegren. Den södra delen av hallen stod klar 1901 och mittpartiet med entréhallen och tornet 1904. Först den 8 juni 1907 kunde det nya museet invigas av kronprins Gustav, och efterföljande dag öppnades det för allmänheten.

De verksamheter som planerades i de tre aldrig realiserade byggnadskropparna hade nu inrymts i hallbyggnaden. De ändrade förhållandena återspeglas i de omdisponeringar som fick göras av de ursprungliga planerna i hallen. För att inrymma samlingarna tvingades man bland annat sätta igen de öppna gallerier som först projekterades. År 1906 lades en extra entresolvåning in i hallen. Bjälklaget utgjordes av en armerad betong – ett av de tidigaste exemplen på denna nya teknik i landet. På denna våning inrättades magasin och senare tjänsterum. I absiderna i norr och söder inrymdes tjänsterum respektive vaktmästarbostad. Vindsvåningen var från början tänkt för tjänsterum men kom tidigt att användas som magasin.

Stora hallens funktion som festsal med statyer och byster av kända svenskar blev heller aldrig realiserad fullt ut. Därtill behövde man utrymmena för att visa samlingarna och under den långa byggtiden hade Skansen etablerats som samlingsplats av detta slag.

Byggnadens värmesystem var konstruerat av ingenjör Wilhelm Dahlgren. Byggnaden värmdes med varmluft i ett system med värmekammare och lågtrycksångpannor. Varmluften spreds i byggnaden via de öppningar försedda med smidesgaller som ännu finns kvar. I museet installerades redan från början elektriska hissar från firman Graham Brothers. Hissarna förevisades på industriavdelningen på utställningen 1897. Elektriskt ljus installerades dock först 1932.

I samband med att olika permanenta utställningar har byggts upp har museet fått ny utformning. Under 1950-talet byggdes bland annat de stora utställningarna om mat och dryck samt folkdräkter. Vid denna tid tillkom även hörsalen i jordvåningen efter ritningar av arkitekten Carl-Axel Acking. Under 1970-talet öppnades vissa av de ursprungliga nödtvungna igenmurade gallerierna i samband med ombyggnad för nya utställningar. För dessa ritningar svarade arkitekten Ove Hidemark. Omfattande fasad- och takrenoveringar har gjorts i flera omgångar från 1975 och framåt. Stora delar av den ursprungliga kalkstenen från Närke har ersatts med kalksten från Öland och Borgholm. Balusterdockorna som ursprungligen var gjutna i betong har bytts mot kopior i sandsten.

BYGGNADSBESKRIVNING

Exteriör

Nordiska museets silhuett reser sig över Djurgårdens grönska, synlig från stora delar av Stockholm. Med sina tinnar och torn är byggnaden ett landmärke i staden. Museets framsida har getts en mycket omsorgsfull utformning.

Mäktiga granittrappor möter besökaren vid huvudentrén mot Djurgårdsvägen. I den nedre trappans mittaxel står, på en sockel av granit, Theodor Lundbergs ryttarstaty i brons av Karl X Gustav. Trappan flankeras av obelisker i granit vilka kröns med förgyllda stjärnor. De svängda uppfartsramperna har stödmurar av finhuggen grå granit och höga flaggstänger inramar anläggningen. Stängernas fundament är av granit och däröver höga bronssocklar med motiv av lejon.

Museets fasader är mäktiga och rika på detaljer. Den nordeuropeiska renässansens former genomsyrar hela byggnaden. I fasaderna avspeglas byggnadens inre. De höga fönstrens indelning följer gallerivåningarnas rumshöjder. Övre våningens takkupor avslutas med höga renässansgavlar. Absiden mot öster inrymmer det stora välvda rum vars centrum statyn av Gustav Vasa står.

Över en sockel av granit reser sig byggnadens murar och strävpelare i roslagssandsten i olika röda och gula toner, mot dessa ställs listverk och detaljer i ljusare sten. Fasadernas horisontella listverk är utförda i kalksten, liksom även masverk och fönsteromfattningar, frontoner och pilastrar. Stenen kom ursprungligen från Närke, men har numera till stora delar ersatts av kalksten från Borghamn och Öland. De skulpturala, figurhuggna stenarna i listverket under balustraden är utförda i gotländsk kalksten. Balusterdockorna var från början gjutna i betong, men har under senare tid ersatts med kopior i sandsten.

Den detaljrika entréporten är av gävlesandsten med den dekorhuggna frisen under mittrisalitens stora fönster utförd i kalksten. Portalens tympanonfält är rikt dekorerad med allegoriska figurer. Avporträtterade som skulpturer är historiska svenska personligheter, men även några av de som medverkade i bygget, byggmästare, murarmästare till exempel.

Taken är lagda med skiffer från Grythyttan. Över de stora vindarna ovanför hallen finns glasfönster som via lanterminerna i hallens valv släpper in dagsljus i byggnaden. Tornhuven och den stora takryttaren är täckta med koppar och förgyllda detaljer. Skorstenarna är utförda i roslagssandsten med krön av kalksten, sandsten och överst granit.

Interiör

Kring den stora hallen ligger delvis öppna gallerier i tre våningar. Ursprungligen innehöll dessa utställningssalar, men de har i dag delvis fått annan användning. Mellan hallens plan och första gallerivåningen lades redan från början in ett entresolbjälklag. Kring hallen är alla övriga utrymmen arrangerade utifrån sin funktion och betydelse. Absiderna i norr och söder innehåller uteslutande kontor. Trappor leder från hallen till jordvåningen där hörsal, magasin, bibliotek, garderober och toaletter inryms. Ursprungligen utnyttjades även detta våningsplan till utställningar.

Den stora plana golvytan i hallen är mönsterlagd med symboler för de olika metall- och jordarterna i röd och grå kalksten. De höga socklarna är av marmor. Kraftiga pelare bär upp stjärnvalv där lanterminer i valvhjässorna silar ner dagsljuset. Pelare och väggytor är putsade med listverk, kapital, dörromfattningar och balustrader i ljusgrå marmor. I den stora absiden i hallens mitt tronar Carl Milles staty av Gustav Vasa. Statyn är utförd i ek och målad i rött och guld. Absiden har en våningshög sockel av marmor, däröver löper en absidomgång med rundbågiga öppningar och putsade murytor. Ett stjärnvalv med förgyllda slutstenar möter i valvets hjässa ett cirkelrunt takfönster med färgat glas.

Mitt emot absiden reser sig en kröningsläktare utförd i ljusgrå marmor. På läktaren finns en påkostad fast inredning i trä vilken är målad i en blågrå kulör och guld. Trappor av trä leder upp till den balustradförsedda passagen mellan de översta gallerierna. Museets huvudtrappor från entréhallen upp till gallerivåningarna visar också prov på påkostad och väl utförda stenhuggeriarbeten. Handledaren i marmor är direkt uthuggen ur väggens höga stensockel.

I de mindre absiderna i norr och söder inryms kontorsrum, bland annat styresmannens kontor med påkostad fast inredning i ek.

Lusknäppen

Lusknäppen är den byggnad som står på museets bakgård och som fått sitt namn av att den tidigare användes som desinfektionsanläggning för museets samlingar. Byggnaden, som stod färdig 1903, har en sockel av granit och fasader av maskinslaget tegel under ett plåttäckt tak. Fönster och dörrar har bruna snickerier.

Byggnaden innehåller ett större rum, där den ursprungliga ugnen för desinfektion stod, och två mindre rum; "motorrummet" med delar av utrustning till ugnen kvar och "magasinet".

ÄRENDETS HANDLÄGGNING

Nordiska museet är byggnadsminne sedan 1972-12-03. Efter ett regeringsbeslut 2005-12-15 övergick byggnaden samt den s.k. Lusknäppen och Villa lusthusporten från Statligt byggnadsminne till byggnadsminnen enligt lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML). Skyddsbestämmelser finns framtagna för byggnadsminnet som omfattar Nordiska museet och Lusknäppen. Dessa togs fram i samförstånd mellan Riksantikvarieämbetet och Stiftelsen Nordiska museet under år 2005.

Förslaget har ytterligare bearbetats något i samförstånd mellan Länsstyrelsen och Stiftelsen Nordiska museet under våren 2008.

UPPLYSNINGAR

Länsstyrelsen lämnar utan kostnad för ägaren råd och anvisningar i fråga om råd och underhåll.

Länsstyrelsen får vidare framhålla att om det finns särskilda skäl, kan Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid med skyddsbestämmelserna. Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs.

Länsstyrelsen vill understryka att museiverksamhet i byggnaden ger ett kontinuitetsvärde som utgör en av byggnadsminnets värdekärnor. Utgångspunkt kommer därför att vara att Länsstyrelsen är positiva till anpassningar och ändringar vilka är nödvändiga för museets fortlevnad.

Detta beslut kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (Länsrätten i Stockholms län) enligt anvisningar på bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av länsöverdirektör Stig Orustfjord. I beslutet har även deltagit länsantikvarie Mats Jonsäter samt förste antikvarie Kersti Lilja, föredragande.

Stig Orustfjord
Länsöverdirektör

Kersti Lilja
1:e antikvarie

Bilaga
Besvärshänvisning

Kopia till

Mk (exp, kl, hla)

Riksantikvarieämbetet

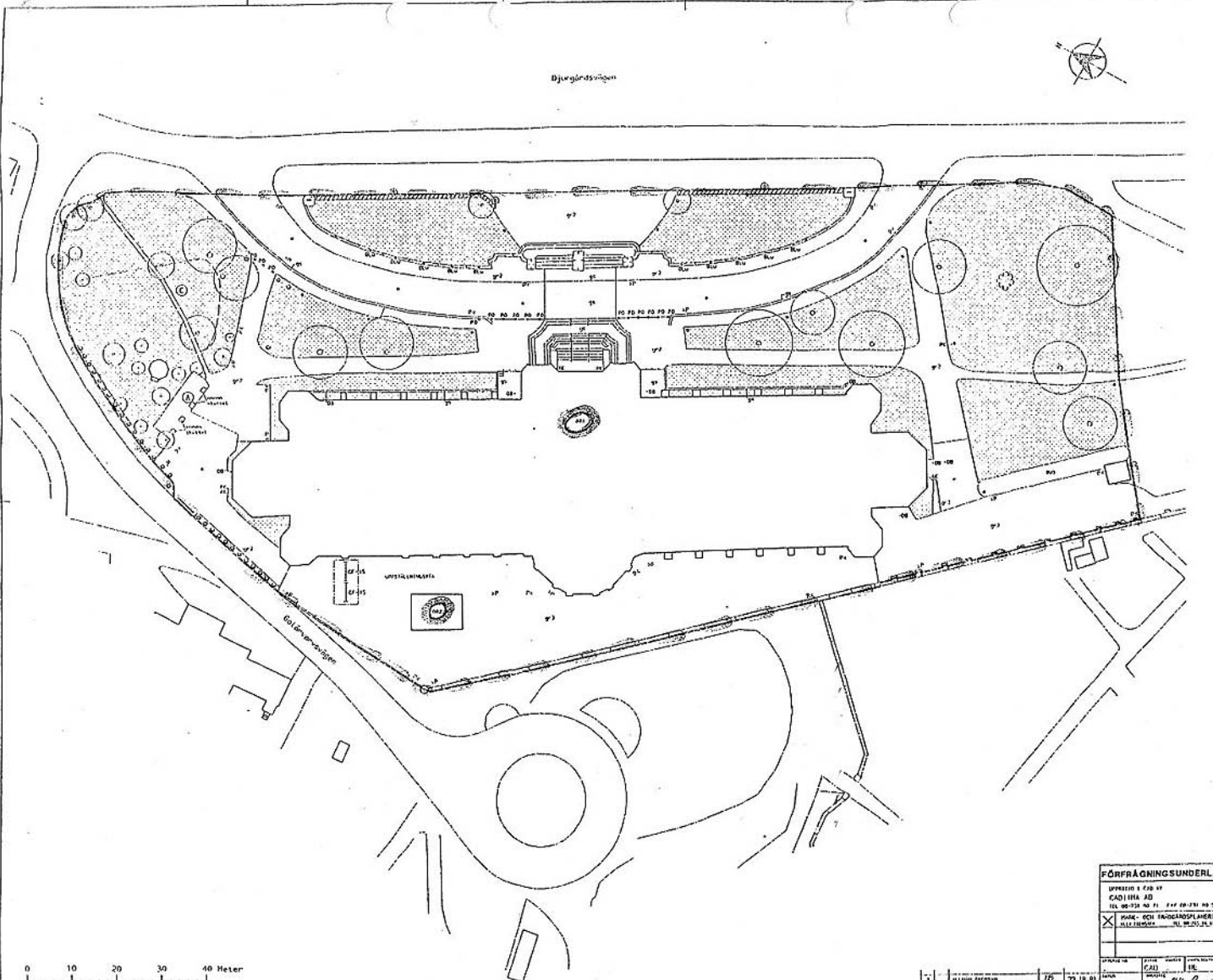
Stockholms stadsmuseum

Byggnadsnämnden i Stockholms kommun (med lagakraftsbevis)

Lantmäterimyndigheten i Stockholms kommun (med lagakraftsbevis)

432-06-9326

2008-11-26

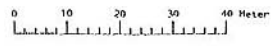

TECKENFÖRKLARING / HÄNGER

- GRÄSBEHOV
- GRÄSBEHOV 2 626 M²
- GRÄSBEHOV 10 76 M² (10 x 5,1 M)
- GRÄSBEHOV 3 131 M²
- GRÄSBEHOV 4 371 M²
- GRÄSBEHOV 5 306 M²
- GRÄSBEHOV 6 2213 M²
- GRÄSBEHOV 7 1815 M²
- GRÄSBEHOV 8 0 M²
- GRÄSBEHOV 9 0 M²
- GRÄSBEHOV 10 0 M²
- GRÄSBEHOV 11 0 M²
- GRÄSBEHOV 12 0 M²
- GRÄSBEHOV 13 0 M²
- GRÄSBEHOV 14 0 M²
- GRÄSBEHOV 15 0 M²
- GRÄSBEHOV 16 0 M²
- GRÄSBEHOV 17 0 M²
- GRÄSBEHOV 18 0 M²
- GRÄSBEHOV 19 0 M²
- GRÄSBEHOV 20 0 M²
- GRÄSBEHOV 21 0 M²
- GRÄSBEHOV 22 0 M²
- GRÄSBEHOV 23 0 M²
- GRÄSBEHOV 24 0 M²
- GRÄSBEHOV 25 0 M²
- GRÄSBEHOV 26 0 M²
- GRÄSBEHOV 27 0 M²
- GRÄSBEHOV 28 0 M²
- GRÄSBEHOV 29 0 M²
- GRÄSBEHOV 30 0 M²
- GRÄSBEHOV 31 0 M²
- GRÄSBEHOV 32 0 M²
- GRÄSBEHOV 33 0 M²
- GRÄSBEHOV 34 0 M²
- GRÄSBEHOV 35 0 M²
- GRÄSBEHOV 36 0 M²
- GRÄSBEHOV 37 0 M²
- GRÄSBEHOV 38 0 M²
- GRÄSBEHOV 39 0 M²
- GRÄSBEHOV 40 0 M²
- GRÄSBEHOV 41 0 M²
- GRÄSBEHOV 42 0 M²
- GRÄSBEHOV 43 0 M²
- GRÄSBEHOV 44 0 M²
- GRÄSBEHOV 45 0 M²
- GRÄSBEHOV 46 0 M²
- GRÄSBEHOV 47 0 M²
- GRÄSBEHOV 48 0 M²
- GRÄSBEHOV 49 0 M²
- GRÄSBEHOV 50 0 M²
- GRÄSBEHOV 51 0 M²
- GRÄSBEHOV 52 0 M²
- GRÄSBEHOV 53 0 M²
- GRÄSBEHOV 54 0 M²
- GRÄSBEHOV 55 0 M²
- GRÄSBEHOV 56 0 M²
- GRÄSBEHOV 57 0 M²
- GRÄSBEHOV 58 0 M²
- GRÄSBEHOV 59 0 M²
- GRÄSBEHOV 60 0 M²
- GRÄSBEHOV 61 0 M²
- GRÄSBEHOV 62 0 M²
- GRÄSBEHOV 63 0 M²
- GRÄSBEHOV 64 0 M²
- GRÄSBEHOV 65 0 M²
- GRÄSBEHOV 66 0 M²
- GRÄSBEHOV 67 0 M²
- GRÄSBEHOV 68 0 M²
- GRÄSBEHOV 69 0 M²
- GRÄSBEHOV 70 0 M²
- GRÄSBEHOV 71 0 M²
- GRÄSBEHOV 72 0 M²
- GRÄSBEHOV 73 0 M²
- GRÄSBEHOV 74 0 M²
- GRÄSBEHOV 75 0 M²
- GRÄSBEHOV 76 0 M²
- GRÄSBEHOV 77 0 M²
- GRÄSBEHOV 78 0 M²
- GRÄSBEHOV 79 0 M²
- GRÄSBEHOV 80 0 M²
- GRÄSBEHOV 81 0 M²
- GRÄSBEHOV 82 0 M²
- GRÄSBEHOV 83 0 M²
- GRÄSBEHOV 84 0 M²
- GRÄSBEHOV 85 0 M²
- GRÄSBEHOV 86 0 M²
- GRÄSBEHOV 87 0 M²
- GRÄSBEHOV 88 0 M²
- GRÄSBEHOV 89 0 M²
- GRÄSBEHOV 90 0 M²
- GRÄSBEHOV 91 0 M²
- GRÄSBEHOV 92 0 M²
- GRÄSBEHOV 93 0 M²
- GRÄSBEHOV 94 0 M²
- GRÄSBEHOV 95 0 M²
- GRÄSBEHOV 96 0 M²
- GRÄSBEHOV 97 0 M²
- GRÄSBEHOV 98 0 M²
- GRÄSBEHOV 99 0 M²
- GRÄSBEHOV 100 0 M²

ANMÄRKNINGAR

Den här teckningen är utarbetad och godkänd av SVV. Teckningen utgör ett underlag för planering och bygglov. Svaret på denna teckning är inte ett uttryck för SVV:s ansvar för bygglovsbeslutet. SVV ansvarar för bygglovsbeslutet. SVV ansvarar för bygglovsbeslutet. SVV ansvarar för bygglovsbeslutet.

<p>FÖRFRAGNINGSUNDERLAG</p> <p>UPPDRAGSLEDARE SVV CAD/INA AB TEL: 08-731 40 71 FAX: 08-731 40 51</p> <p>☒ PLAN- OCH TRÄGGODKÄNNINGS ANSÖKANEN 2008-09-23</p>		<p>STATENS SVV PASTORATSVÄRK</p> <p>NORDISKA HUSET • DJURGÅRDEN AB 155</p> <p>PLAN- OCH TRÄGGODKÄNNINGS ANSÖKANEN 2008-09-23</p> <p>MSK: AB155-01 A</p>
<p>UPPDRAGSLEDARE SVV CAD/INA AB TEL: 08-731 40 71 FAX: 08-731 40 51</p>	<p>UPPDRAGSLEDARE SVV CAD/INA AB TEL: 08-731 40 71 FAX: 08-731 40 51</p>	<p>UPPDRAGSLEDARE SVV CAD/INA AB TEL: 08-731 40 71 FAX: 08-731 40 51</p>